

vében ad, az szerves összefoglalása és összehasonlító története az eddigi tanításterveknek, szervezeti szabályzatoknak. A német típusú közép kereskedelmi iskolák Trefort-alkotta szervezetéből indul el (1872) és megállapítja, hogy az 1884. és 1885. évi tanítástervek az empirizmus szűkebb medréből kiemelkedve néprétegeinknek mind szélesebb köreit igyekeztek bevonni az iskola munkájába. Alapjuk a köztisztviselői minősítésről szóló 1883-iki törvény volt. Ebbe a körszakba tartozik a polgári iskolával való, helyenként szorosabb kapcsolat is. Ez volt az *állami* iskolák keletkezésének virágkora is (1884—1895); előtte csak *egy* állami felső kereskedelmi iskola létesült: a fiumei (1881). Szervezésükben szemmeláthatólag nemzeti politikánk érvényesült: az állam, többnyire polgári iskolákkal kapcsolatosan, a nemzetiségi perifériákon nyitotta meg őket, leginkább a felvidéken. A negyedik szervezet (1895) Wlassics Gyula nevéhez fűződik. Legjelentősebb intézkedése a szaktárgyak és a nyelvi képzés fejlesztésén kívül a tanári képzés megállapítása és új, külön főigazgatóság létesítése volt. Ettől kezdve a reformmunkálatok tárgyi egységre való törekvésükkel és gyakorlati emberek tapasztalatainak bevonásával a most megjelent tanítástervet készítették elő; e munkálatok közben és eredményeül jelentek meg az 1915. és 1916. évi módosító rendeletek. Közben 1906 óta a felső kereskedelmi iskolák új virágzásnak indultak és a világháborúig újabb 30, összesen immár közel 70 iskola működött. (Csonka-Magyarországon ma 45 iskola van.)

Az erről szóló statisztikai kimutatás rekeszti be a könyvnek első felét; a második az egyes tárgyak helyzetét részletezi a hat tanítástervben.

A munka teljességével és gazdag adatgyűjteményével leginkább mint forrásmunka megbecsülhetetlen kézikönyv. De irodalmunkban azért is alapvető és példaadó jelentőségű, mert elsőnek foglalkozik a tanítástervek rendszeres fejlődésével.

(—s—)

Mitrovics Gyula: Nevelésügyi feladataink a háború után.

Debrecen, 1918. Csáthy Ferenc könyvkiadóvállalata. (K. 8-r., 68 l.)

Hét, rendkívül érdekes előadást foglal magában ez a szerény külsejű füzet. A szerző egyszerű, világos, közvetlen nyelven szól közönségéhez és minden mondatát, minden gondolatát a magyar faj szeretete, a magyar nemzet jövőjéért aggódó gondja emeli sokszor melegebb lendületre.

Első előadásában általánosságban szól a nevelés értékeléséről, a nevelő munka reményeiről. Szerinte csökkent az iskola munkájába vetett hit s ezért értékét is alacsonyan állapították meg. Általában elmondhatjuk, hogy minél messzebb esik a szellemi munka az anyagi értékek közvetlen termelésétől, annál mostohább elbánásban részesíti a társadalom. Elcsüggednünk mégsem szabad, mert amint egyre szélesebb körben fejlődik a műveltség, úgy válik mind finomabbá a társadalomban is az érzékenység az *imponderabilék* s a mértékegységekkel fel nem becsülhető termelvények iránt. Jól végzett tanító s nevelő munkával maguk a nevelők járulnak hozzá legjobban sorsuk javításához s megbecsültetésük emeléséhez.

A nevelés célja az ember és a faj magasabb rendű szellemi s

erkölcsi életének kifejlesztése. Az átöröklésről szóló tanítások terjedésével kifejlődött pedagógiai pesszimizmus minden nevelő munkát hiábavalónak tartott. Darwin tanítása az atavizmusról nagyban hozzájárult az elmék elkomorításához. Ámde Darwin maga megállapította, hogy az egyén kialakulása az átörökléstől s az alkalmazkodástól egyaránt függ. Odin 1300 és 1830 között élt 6384 egyéniség kialakulását vizsgálta s megállapította, hogy túlnyomó többségükre döntő hatása volt a nevelésnek.

A nevelés nem lehet tértől és időtől független, tehát nemzetenek és korszerűnek kell lennie. Mitrovics joggal fakad ki az álhumanitárius emberiségboldogítók ellen: «Körülöttünk minden népfaj a maga jövőjét igyekszik erősíteni. Mi füssünk világpolgári ábrándok után?» Mintha előre megérezte volna a forradalmak závaros fejű emberiségboldogítóinak nagy bűneit evvel a szegény, megalázott és letiport magyar nemzettel szemben! Mert valóban naiv ábrándok s légvárac után futottak a forradalom vezérei, míg itthon egy, ezeréves valóság dőlt romba s egy derék, becsületes faj jövője komorult el. Mitrovics a háború után az ipari s kereskedelmi téren erőre kapott rétegeket óhajtáná bevonni a nemzet érzésközösségébe. A magyar gazdanépet a többtermelés módjainak elsajátításával akarja intenzív gazdálkodáshoz szoktatni.

Nemzeti közérzés s a gondolkozás közössége nélkül csak a bomlás tünetei üthetik fel fejüket. Nemzeti egységünk megteremtéséhez jó közigazgatás és nyelvében s szellemében magyar népoktatás kell.

A népoktatás államosítása mellett a tanítóképzés államosítására kell törekednünk. Mitrovics itt főleg a nemzetiségi vidékekre gondol. Nemes magyar érzés sugallta gondolatait ma már túlszárnyalta az idők rettenetes változása. Más politikai alakulások más fegyvereket szorítottak a védekező magyarság kezébe.

A középfokú oktatást egységes alapokra óhajtáná állítani. Az elemi követő négyosztályos középiskola adná meg az általános nemzeti műveltséget, amely minden magyar állampolgárra nézve egyforma volna. A nemzetinek nevezhető iskolatípus fölé emelkednének a különféle szakiskolák, vagy a tudományos képzést óhajtók részére az ötosztályos real s a szintén ötosztályos gimnázium.

A tanárság közös érzelmvilágának kialakítása végett szükséges, hogy minden iskolatípus tanárai az egyetemen szerezzék meg tudományos kiképzésüket. A tömegtanítás, minden eredményes munkának meggátlója, tűnjék el s az ósdi anyagközlés és számonkérés módszereit váltsa fel a frissebb pedagógiai szellem, amelyben döntő szerep jut a nevelésnek.

Sok szép gondolat, nagy koncepciók, könnyed, vonzó előadás, izzó fajszeretet és féltő aggodás a nemzet jövőjéért: íme, ezek a tulajdonok jellemzik Mitrovics tanulmányát s ezért kellene lapjait minden magyar nevelőnek forgatnia.

Petrich Béla.